

Examining Life Satisfaction Levels of High School Student in term of Parental Attitude and Some Variables

Sedef Ünsal Seydoğulları¹ and Nermin Çiftçi Arıdağ²

¹Kocaeli Cahit Elginkan Anatolian High School, Psychological Counselor, Ankara University Doctorate Student, Turkey; ²Yıldız Technical University, Faculty of Education, Turkey

ARTICLE INFO

Article History:

Received 15.05.2012

Received in revised form

12.07.2012

Accepted 16.07.2012

Available online

01.12.2012

ABSTRACT

The purpose of this research was to examine the correlation between life satisfaction levels of high school students with parental attitude. Life satisfaction levels of high school students was also investigated in terms of perceived academic achievement, perceived economic status, grade level, grown place, age, gender and parents' education level. The participants of study consist of 245 students, 107 girls, 138 boys, between ages 15 and 19. The data were collected through the Satisfaction with Life Scale developed by Diener, Emmons, Laresen ve Griffin (1985) and adopted in Turkish by Köker (1991); Parentel Attitude Scale developed by Kuzgun and Eldeleklioğlu (1996) and Personal Information Form developed by researcher. Correlation analysis, regression analysis and t-test were used to analyze data. Results show that there were positive medium level correlation between democratic mother attitude and democratic father attitude with life satisfaction. There were also negative level correlation authoritarian and protective mother and father attitude and grade level with level of life satisfaction. In the direction of these relational findings; in regression analysis used method of enter mothers' democratic attitude determined that perceived high academic achievement and perceived high socio-economic status are positively predictive whereas mother's authoritarian attitude and grade level are negatively predictive of life satisfaction ($F_{(1, 245)} = 12.002$, $p < .000$, $R^2 = 0.201$). In hierarchical regression analysis, there is one different way from used of method of enter that not mother's authoritarian attitude but father's authoritarian attitude is negatively predictive of life satisfaction ($F_{(1, 245)} = 12.065$, $p < .000$, $R^2 = 0.202$). Life satisfaction scores of students who have perceived themselves high level academic achievement is higher than life satisfaction scores of students who perceived themselves high level of low academic achievement ($t_{(245)} = 2.88$, $p < .05$). Life satisfaction scores of students who have perceived themselves high level of economic status is higher than life satisfaction scores of students who perceived themselves level of low economic status ($t_{(245)} = 2.28$, $p < .05$). Also student's life satisfaction scores did not differ significantly according to gender ($t_{(245)} = 1.74$, $p > .05$).

© 2012 IOJES. All rights reserved

Keywords:

Parental Attitude, Life Satisfaction, High School Students, Perceived Academic Achievement, Perceived Socio-Economic Level

Extended Summary

Purpose

Adolescence is the important development phase which experienced psychological, biological, psysical, social and psychosocial changes. So in this phase some psychological and developmental problems are experinced (Goldbeck, Schmitz, Besier, Herschbach ve Henrich, 2007). By reason of contender and exam-oriented educational system, adolescents must coping addition to challenges of adolescence, exam anxiety and also stress of family about exams increasingly in Turkey.

¹ Corresponding author's address : Yıldız Technical University, Faculty of Education, Davutpaşa Campus, A-1008, Istanbul, Turkey

Telephone :+90 2123834826

Fax :+90 2123834808

e-mail : neciftci@yildiz.edu.tr

Increasing expectations of families about academic achievement about their children but tending adolescents' interest to the other areas, desire for independence, expectation unlimited freedom and like these causes conflict with family and adolescent (Ünsal Seydooğulları, Çiftçi Arıdağ ve Koç; in press). These reasons create some important risks about life satisfaction of adolescents and may affect their well-being. Whereas for coping these challenges, life satisfaction is very important for adolescents. At this point attitude of mother and father is coming into prominence. Adolescents had democratic and positive mother and father attitudes may coping these challenges easier (Young ve Miller, 1995; Moller, 1996). Starting from this point, examining attitude of mother and father for adolescent in terms of effect to the life satisfaction is important. For this reason general purpose of this study was to examine the relationship between life satisfaction levels of high school students and parental attitude. In this context, this research was guided by the following questions:

- 1- Is there significant correlation between life satisfaction of high school students and democratic parental attitude?
- 2- Is there significant correlation between life satisfaction of high school students and protective parental attitude?
- 3- Is there significant correlation between life satisfaction of high school students and authoritarian parental attitude?
- 4- Is there significant correlation between life satisfaction of high school students and age and grade level?
- 5- Is the life satisfaction of high school students' change according to perceived academic achievement, perceived economic status, grown place, gender and parents' education level?
- 6- Is proper modeling the relationship with the regression analysis in case of there is relationship between life satisfaction and parental attitude?

Method

The participants of study consist of 245 students; 107 girls, 138 boys, who are students of high school in Kocaeli. Their ages change among 15-19. The data were obtained through of Satisfaction With Life Scale developed by Diener, Emmons, Larsen ve Griffin (1985) and adopted in Turkish by Köker (1991); Parental Attitude Scale developed by Kuzgun and Eldeleklioğlu (1996) and Personal Information Form developed by researcher.

In this research; for the variables of mother and father attitude; correlation analysis was conducted. And for the variables of perceived academic achievement, perceived level of socio- economic status and gender, t- test was conducted.

Results

Results show that; there were positive significant correlation between democratic mother attitude and democratic father attitude with life satisfaction. There were negative significant correlation authoritarian and protective mother and father attitude with score of life satisfaction. In the direction of these relational findings; in regression analysis used method of enter mothers' democratic attitude determined that, perceived high academic achievement and perceived high socio economic status are positively predictive whereas mother's authoritarian attitude and grade level are negatively predictive of life satisfaction ($F_{(1,245)}= 12.002, p<.000, R^2=0.201$). In hierarchical regression analysis there is one different way from used of method of enter that not mother's authoritarian attitude but father's authoritarian attitude is negatively predictive of life satisfaction ($F_{(1,245)}= 12.065, p<.000, R^2= 0.202$). Life satisfaction scores of students perceived themselves high level academic achievement is higher than life satisfaction scores of students perceived themselves level of low academic achievement ($t_{(245)}= 2.88, p<.05$) Also; life satisfaction scores of students perceived themselves high level of economic status is higher than life satisfaction scores of students perceived

themselves high level of low economic status ($t_{(245)}= 2.28, p<.05$). Students' life satisfaction scores did not differ significantly according to gender ($t_{(245)}= 1.74, p>.05$).

Discussion and Conclusion

According the result of this study; there were positive significant relation between democratic mother attitude and democratic father attitude with life satisfaction. Also there were negative significant relation authoritarian and protective mother and father attitude with life satisfaction. This finding was supported by the other research in the literature. Students had democratic family attitude gain positive advance on different developmental field. They were much better in come into one's own. So, the person who makes personal development may enjoy from life.

Students' life satisfaction scores did not differ significantly according to gender. In the literature there had been many studies showing different result. But mostly studies emphasize that life satisfaction level did not differ significantly to gender. Therefore, the role of culture also needs to be analyzed in the cross - cultural studies.

Life satisfaction scores of students who have perceived themselves high level academic achievement is higher than life satisfaction scores of students who perceived themselves level of low academic achievement. This result infers to when students perceive themselves successful; they will feel their self-esteem. In Turkish educational system; exercises are very important. Families and educators give importance to winning exercises. For this reason; if student perceive themselves unsuccessful, their level of life satisfaction may decline.

Also; life satisfaction scores of students who perceived themselves high level of economic status is higher than life satisfaction scores of students who perceived themselves level of low economic status. Results of studies in literature are shown in the same way. Economic condition is important to meet these and the developmental needs. Especially; social, psychological and individual needs are important. These are necessary for the personal development. So, student who are thought their economic status is low, they may feel themselves unhappy.

In this research found that there were positive significant relationship between democratic mother attitude and democratic father attitude with life satisfaction. Also, there were negative significant relationship authoritarian and protective mother and father attitude with score of life satisfaction. When had used regression analysis with method of enter mothers' democratic attitude determined that, perceived high academic achievement and perceived high socio economic status are positively predictive whereas mother's authoritarian attitude and grade level are negatively predictive of life satisfaction. According to result of one way ANOVA and t- test; life satisfaction did not change significantly according gender. But, it changed significantly according to perceived academic achievement (in favor of high academic achievement) and perceived economic status (in favor of high economic status).

Lise Öğrencilerinin Yaşam Doyumlarının Ana Baba Tutumları ve Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi

Sedef Ünsal Seydoğulları¹ ve Nermin Çiftçi Arıdağ²

¹Kocaeli Cahit Elçinkan Anadolu Lisesi, Uzman Psikolojik Danışman Ankara Üniversitesi Doktora Öğrencisi, Türkiye; ²Yıldız Teknik Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Türkiye

MAKALE BİLGİ

Makale Tarihi:

Alındı 15.05.2012

Düzeltilmiş hali alındı
12.07.2012

Kabul edildi 16.07.2012

Çevrimiçi yayınlandı
01.12.2012

ÖZET

Çalışmada lise öğrencilerinin yaşam doyumları ana-baba tutumları, algılanan akademik başarı (AB), algılanan sosyo-ekonomik düzey (SED), öğrencinin büyüdüğü yerleşim yeri, yaş, cinsiyet ve anne babanın eğitim düzeyi değişkenleri açısından incelenmiştir. Veriler bir anadolu lisesinin 9., 10., 11. ve 12. sınıfına devam eden, yaşları 15-19 arasındaki 107'si kız, 138'i erkek 245 öğrenciden toplanmıştır. Veriler; Kişisel Bilgi Formu, Kuzgun ve Eldeleklioğlu (1996) tarafından geliştirilen Ana-Baba Tutum Envanteri ve Diener, Emmons, Laresen ve Griffin (1985) tarafından geliştirilen ve Türkçe'ye uyarlaması Köker (1991) tarafından yapılmış olan Yaşam Doyumu Ölçeği ile toplanmıştır. Analizde pearson korelasyon, çoklu regresyon analizi, tek yönlü ANOVA ve t- testi kullanılmıştır. Demokratik anne ve baba tutumu ile yaşam doyumu puanları arasında pozitif; otoriter ve koruyucu anne ve baba tutumları ile yaşam doyumu arasında ise negatif yönde anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Bu doğrultuda ilişkilerin regresyon analizi ile modellenmesinin uygunluğu test edilmiş ve üç model sunulmuştur. Birinci modelde anlamlı olmayan değişkenler (otoriter baba ve anne) sırasıyla değişken eleme yöntemi ile çıkarıldıktan sonra oluşturulan model enter ve hiyerarşik regresyon analizi ile incelendiğinde, enter yöntemi ile yapılan analizler sonucunda algılanan SED, algılanan AB, demokratik anne değişkenleri pozitif; otoriter anne ve sınıf değişkenleri ise yaşam doyumunun negatif yordayıcıları olarak saptanmıştır. Hiyerarşik regresyon analizi yönteminde ise, algılanan SED, algılanan AB ve demokratik anne tutumu öğrencilerin yaşam doyumunun pozitif yordayıcıları iken, sınıf ve otoriter baba tutumları yaşam doyumunun negatif yordayıcıları olarak modele dahil olmuştur. Öğrencilerin yaşam doyum puanlarının, algılanan AB düzeyi, algılanan SED ve cinsiyet değişkenlerine göre farklılaşp farklılaşmadığı incelendiğinde, kendisini başarılı olarak algılayan öğrencilerin, başansız algılayanlardan; ailesinin SED'ini yüksek algılayanların düşük algılayanlardan yaşam doyum puanlarının anlamlı düzeyde yüksek olduğu saptanmıştır. Cinsiyete göre yaşam doyumu puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

© 2012 IOJES. Tüm hakları saklıdır

Anahtar Kelimeler:

Ana -Baba Tutumu, Yaşam Doyumu, Lise Öğrencileri, Algılanan Akademik Başarı; Algılanan Sosyo-Ekonomik Düzey

Giriş

Gençlerin yaşam doyumlarının yüksek olması, onların geleceğe umutlu bakmalarını etkileyecek, potansiyellerinin ve yaratıcılıklarının açığa çıkmasını sağlayacaktır. Bu süreçte, toplumların gençlere sunduğu fırsatlar kadar, anne-baba tutumlarının da rolü önemlidir. Psikoanalitik kurama göre kişiliğin kaderi dürtülerin kaderine, yani anne- babaların tutumlarına, anne-babaların çocuklarının ihtiyaçlarını nasıl ve ne miktarda karşıladığına bağlıdır (Trautner, 1991). Çocukluktan çıkıp anne-babadan bağımsızlaşarak kimliğini oluşturma gibi yaşamının zorlu bir ödevini gerçekleştirme sürecindeki ergenlerin yaşam doyumlarının yüksek olması bu süreci başarı ile atlattıklarında önemli olacaktır. Yaşam doyumu yüksek bir genç umutlu, güvenli dolayısıyla da mutlu bir birey olacaktır. İnsanlık var olduğundan beri insanların çabası mutluluğu elde etmektir. Mutluluk ve nasıl elde edileceği konusu bilim adamlarının, araştırmacıların, psikologların önemli odaklarından birisi olmuştur. Bununla birlikte bu konu psikoloji tarihinde ön planda olmamıştır, bunun yerine negatif deneyimler, “iyi olmaktan” çok; “kötü olmamak” inceleme konusu olmuştur. Bu duruma ilk dikkati çeken araştırmacılar ise Seligman ve Csikszentmihalyi'dir. Son zamanlarda ise bu eğilim değişim göstermiş ve psikoloji pozitif konularla ilgilenmeye başlamıştır (Tuzgöl Dost, 2006).

³Sorumlu yazarın adresi 4Yrd. Doç. Dr. Yıldız Teknik Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Davutpaşa Kampüsü, A-1008 Esenler-İstanbul
Telefon:+90 2123834826
Faks : +90 2123834808
e-posta: neciftci@yildiz.edu.tr

Yaklaşımların değişmeye başlamasıyla ortaya çıkan pozitif psikoloji akımlarının en temel kavramları, mutlulukla çok yakından ilgili olan hatta bazı tanımlarda aynı anlamda kullanılan; “öznel iyi olma”, “yaşam doyumu”, “pozitif duygu durumu” gibi kavramlardır. Söz konusu yaklaşımların ön kabulü; insanların pozitif duygular, hoşlandıkları aktiviteler ve anlamlı deneyimler yaşadıklarında öznel iyi oluşu elde ettikleri; tam tersine hoş olmayan etkinlikler, umutsuz ve mutsuz deneyimler yaşadıklarında ise öznel iyi oluşa uzak bir noktada oldukları şeklindedir. Öznel iyi oluşun literatürdeki tanımlarına bakıldığında yaşam doyumu kavramı ile birlikte değerlendirildiği görülmektedir: Öznel iyi oluş; birey tarafından yaşanan deneyimin, acıdan kaçınma ve hazzı ulaşma olduğu hedonistik iyi-oluş temelinde, yaşam doyumu, olumlu duygu durumunun varlığı ve olumsuz duygu durumunun yokluğu boyutlarını içeren ve mutlulukla eş anlama gelen, bireyin ifade ettiği iyi-oluş durumu (Ryan ve Deci, 2001) ve bireyin kendi yaşamına ilişkin yaptığı bilişsel ve duyuşsal değerlendirmelerdir (Çivitçi, 2009a). Tanımdan da anlaşılacağı gibi araştırmacılar öznel iyi oluşa ilişkin açıklamalarda bilişsel ve duygusal unsurları birbirinden ayırmışlardır. Öznel iyi oluşun iki boyutu; kişinin yaşamı ile ilgili bilişsel değerlendirmelerine ağırlık veren bilişsel boyut (yaşam doyumu) ve de negatif ve pozitif duygulanımını içeren duygusal boyuttur (Kuppens, Realo, Diener, 2008). Robinson, Solberg, Vargas ve Tamir’e göre (2003) göre pozitif-negatif duygu daha spesifik, yoğun ve tanımlanmış durumları (heyecan veya merak duygusu) içerirken (akt.: Kuzucu, 2006); araştırma konusu olan yaşam doyumu ise göreceli olarak daha geniş, bir kişinin ne kadar mutlu olduğu veya genelde yaşadığı duyguların içeriği gibi soyut bir duygu değerlendirmesini içermektedir.

Psikologların özellikle son 20 yıldır ulaşılmasının ve sürdürülmesinin nasıl mümkün olacağını araştırdığı (Kuppens, Realo ve Diener, 2008), insanların nihai hedeflerinden birisi olarak görülen ve mutluluğun bir alt boyutu olarak değerlendirilen (Arygle, 1994) yaşam doyumu ilk kez 1961 yılında Neugarten tarafından ortaya atılmış bir kavramdır (Dilmaç ve Ekşi, 2008). Daha sonraki yıllarda da birçok araştırmaya konu olmaya devam eden kavramla ilgili çeşitli tanımlar yapılmıştır.

Pavot ve Diener’in de (1993) ifade ettiği gibi, yaşam doyumu öznel iyi oluşun bilişsel bir bileşeni olarak tanımlandığında, bireyin kendi yaşamından bütün olarak ya da aile, arkadaş, yaşanan çevre gibi belirli yaşam alanları açısından hoşnut olup olmadığına ilişkin yaptığı genel bilişsel değerlendirmelerdir. Genel olarak tanımlanırsa yaşam doyumu yaşamın değerlendirilmesi sonucunda ne düzeyde doyum sağlandığına ilişkin bireyin öznel algısıdır (Meulemann, 2001; akt. Sahraç, 2007).

Yaşam doyumu, son yıllarda araştırmalara konu olmakla birlikte bu araştırmalarda farklı meslek gruplarındaki çalışanların iş doyumları (Avşaroğlu, Deniz ve Kahraman, 2005; Önder ve Sarı, 2009; Bilge, Sayan ve Kabakçı, 2009; Gençay, 2009) ve yaşamın önemli bir dönemi olan yaşlılık dönemindeki bireylerin yaşam doyumları üzerinde yoğunlaştığı görülmektedir. (Altay ve Avcı, 2009; Karlıdağ, Ünal ve Yoloğlu; 2000). Yaşam doyumunun farklı değişkenlerle ilişkisini ortaya koyan araştırmaların sayısının son yıllarda artış gösterdiği görülmektedir. Ağırlıklı olarak yurt dışında yapılan bu araştırmaların bazılarında yaşam doyumunda arkadaşlıklardan alınan doyumun etkisi incelenmiş ve iki değişken arasında olumlu ilişkilerin olduğu saptanmıştır (Campell, Convers ve Rodgers, 1976; Michel, 1976). Söz konusu araştırmanın sonuçlarına paralel olarak; kültür, yalnızlık, benlik saygısı, sosyal-yeterlilik ve öz-yeterliliğin yaşam doyumunu daha fazla açıkladığı belirtilmiştir (Myers ve Diener, 1995; Diener ve Diener, 1995; Çivitçi, 2007; Çeçen, 2007; Goldbeck, Schmitz, Besier, Hersbach, Henrich, 2007). Bunun yanında cinsiyet, ırk ve gelir durumu gibi demografik özelliklerin yaşam doyumunu yordamada herhangi bir etkiye sahip olmadığı da bazı araştırma sonuçlarından elde edilen bulgular arasındadır (Yetim, 1991). Bununla birlikte, Köker’in (1991), kızların yaşam doyumu erkeklere göre daha fazla olduğu yönündeki araştırma bulgusu, bu ilişkinin topluma, kültüre veya yaşa göre değişebileceğini düşündürmektedir.

Stres ve stresle baş etme becerileri ile yaşam doyumu ilişkisini inceleyen araştırmalara da sıklıkla rastlanmaktadır. Örneğin; Gilman ve Huebner (2006), 6-12. sınıflardaki öğrenciler üzerinde araştırma yapmış ve yaşam doyumu yüksek olan öğrencilerin kaygı ve depresyon düzeylerinin daha düşük, benlik saygısı ve umut düzeylerinin daha yüksek olduğunu bulmuşlardır. Serin ve Aydınoglu da (2011) öğretmen adaylarının yaşam doyumu, kaygı ve otomatik düşünme arasındaki ilişkileri incelemiş, araştırma kapsamına giren öğrencilerin yaşam doyumu ile olumsuz otomatik düşünce arasında, yaşam doyumu ile kaygı arasında negatif yönde anlamlı ilişkiler olduğu saptanmıştır. Aynı araştırmada annenin eğitim düzeyi ile yaşam doyumu düzeyi ve olumsuz otomatik düşünceleri arasında anlamlı farklılıklar bulunmuştur.

Yaşam doyumu ile çocuk ve ergenler üzerinde yapılan araştırmaların sayısı yetişkin ve yaşlılarla yapılanlara oranla daha az olmakla birlikte, son yıllarda ağırlık kazandığı gözlenmektedir Çivitçi (2009a). Özellikle önemli fiziksel ve psikolojik değişimlerin olduğu bir gelişim dönemi olan ergenlik dönemindeki yaşam doyum düzeyi, bazı araştırmacıların ilgisini çekmeye başlamıştır (Goldbeck, Schmitz, Besier, Herschbach, Henrich, 2007). Daha çok yurt dışında yapılan bu araştırmalarda ergenlerin yaşam doyumunun ebeveyn desteği (Shek, 1999), anne baba tutumu, kişisel maneviyat (Vitale, 2001), kişisel özellikler (Extremera ve Fernandez- Berrocal, 2005; Eryılmaz ve Öğülmüş, 2010), sosyoekonomik düzey (Gündoğar, Gül, Uskun Demirci ve Keçeci, 2007) ve not ortalaması (Chow, 2005) gibi değişkenlerle ilişkili olduğu ortaya konmuştur.

Çocuk ve ergenlerde akademik başarı yükseldikçe genel yaşam doyumunun ve okul doyumunun arttığı yönündeki bulguları olan araştırmalara (Chang ve ark., 2003; Gilman ve Huebner, 2006; Gilman, Dooley ve Florell, 2006) ek olarak yurt dışında (Zullig, Huebner ve Pun 2009) ve Türkiye’de (Tuzgöl Dost, 2007; Dilmaç ve Ekşi, 2008; Sahranç, 2007; Çivitçi, 2009a; Çivitçi, 2009b; Kaya ve Siyez, 2009) yapılan araştırmalarda çoğunlukla yaşam doyumunu ile stresle baş etme becerileri, anne babanın eğitim düzeyi gibi faktörlerin incelendiği görülmektedir.

Moller’in (1996) toplumların refahı ve geleceği için yarının yetişkinleri olan gençlerin yaşam doyumlarının araştırılmasının gerekli olduğu yönündeki vurgusundan yola çıkarak; özellikle önemli seçimlerin yapıldığı, meslek seçimi gibi ciddi kararların alındığı, öğrencilerin kendileri ile ilgili farkındalık kazandıkları ve kendilerini tanıma ve kişiliğine yatırım yapma anlamında önemli gelişmelerin yaşandığı lise dönemindeki gençlerin mutlu olmaları ve yaşamlarından doyum almalarının önemli olduğu düşünülmektedir. Sözkonusu yaşlar, ergenlik dönemi olarak adlandırılan ve kendine özgü biyolojik, psikolojik ve gelişimsel sorunları bünyesinde barındıran büyük değişimlerin yaşandığı değişme ve gelişme dönemidir (Ünsal Seydooğulları, Çiftçi Arıdağ ve Koç; basımda). Bahsedilen gelişimsel sorunların yanı sıra öğrencilerin baş etme durumunda oldukları diğer bir güçlük de lisenin son yılında girdikleri ve başarmanın ergenin geleceği adına çok önemli olarak algılandığı üniversite giriş sınavıdır (Erkan, 1991). Sınava yaklaşmış olmanın etkisiyle ailenin ergenden beklediği akademik başarı düzeyinin artması, bunun karşısında ergenin ilgisinin ders dışındaki farklı alanlara yönelmesi, bağımsızlık isteği, bu isteğin vermiş olduğu sınırsız özgürlük beklentisi gibi sorunlar, aile ile çatışma yaşanmasını beraberinde getirmektedir (Ünsal Seydooğulları, Çiftçi Arıdağ ve Koç; basımda). Bir yandan gelecek kaygısı ve sınava hazırlık stresi, diğer yandan aile ve çevresinin üniversiteyi kazanma zorunluluğu şeklindeki beklentileri, diğer yandan ergenlik döneminin zorlukları ergenin baş etme becerilerini zorlamakta, yaşam doyumları için risk oluşturmaktadır. Halbuki bütün bu güçlüklerle baş edebilmesi için yaşam doyumunu ergenler için önemlidir. Bu nedenle, yaşam doyumuna etkisi açısından ergenin ana baba tutumlarının incelenmesi önemlidir.

Araştırmalar; bireyin içinde doğup büyüdüğü ilk eğitim ortamı olan ailenin bireyleri arasındaki iletişimin sağlıklı olduğu bir aile ortamında büyüyen çocukların kendilerini iyi hissettikleri ve bunu davranışlarına yansıtıklarını göstermektedir. Bu noktada ana-babaların çocuklarına karşı tutumları önem kazanmaktadır. Davranış bilimlerinin önemli kavramlarından birisi olan tutumlar kişilerin belli bir insana, nesneye veya olaya yönelik olumlu ya da olumsuz bir şekilde düşünmesine, hissetmesine ya da davranmasına yol açan kalıcı yargısal bir eğilim olarak tanımlanmaktadır (Budak, 2000). Ana-babaların çocuklarını büyütürken uyguladıkları tutumlar çocukların ilk yıllarındaki yaşantılarının biçimlenmesinde (Maccoby ve Martin, 1983; akt. Sezer ve Oğuz, 2010) ve genel olarak kendilerini iyi hissetmelerinde önemli bir rol oynamaktadır (Young ve Miller, 1995; Moller, 1996).

Literatürde ana-babaların çocukları ile olan ilişkilerinde sık olarak kullandıkları tutumlardan demokratik tutum, çocuğa koşulsuz sevgi ve saygı göstermeyi içerdiğinden, çocuğun kişilik gelişimi için en uygun tutum olarak belirtilmektedir. Bu tutumla belli sınırlar içerisinde çocukların bazı davranışları yapmasına izin verilir ve böylece onların sorumluluk duygusunun gelişmesinde uygun ortam hazırlanmış olur. Bu şekilde anne babalar çocuklarının özgürce gelişmesine, yeteneklerini ortaya çıkarmasına ve kendini gerçekleştirmesine fırsat verirler (Sezer ve Oğuz, 2010). Diğer tutum, anne babaların çocuklarının gelişim düzeylerini, kişilik özelliklerini ve isteklerini dikkate almadan, kendilerinin istedikleri doğrultuda davranmalarını bekledikleri otoriter tutumdur. Çocuklar anne babalarının istedikleri gibi davranmadığında cezalandırıldıkları için bu tutumla yetişen çocukların bağımlı kişilik geliştirdikleri, özellikle erkek çocukların

saldırganlık düzeyinin arttığı ve benlik saygılarının düştüğü yapılan araştırmalarla ortaya konmuştur (Maccoby, Martin, 1983; akt. Sezer ve Oğuz, 2010).

Koruyucu ana babalar; çocuklarını aşırı korur ve denetlerler. Çocukların yapabilecekleri pek çok şey anne babalar tarafından yapıldığı için çocukların yaşayarak, deneyim kazanarak öğrenmeleri engellenmiş olur. Sonuç olarak kendi başına karar veremeyen, bağımlı bireyler yetiştirilmiş olur (Baumbrind, 1966; Dökmen, 1996).

Söz konusu ana-baba tutumlarının çocuğun bedensel, sosyal, psikolojik alanlardaki gelişimi ile olan ilişkisinden yola çıkılarak, ergenlerin yaşam doyumları açısından da araştırılması önemlidir. Nitekim ergenlerin yaşam doyumlarının ana-baba tutumları açısından incelendiği araştırmalar daha çok yurt dışında yapılmış, ergenlerin yaşam doyumunun ebeveyn desteği (Shek, 1999; Vitale, 2001), ana-baba tutumu gibi faktörlerle ilişkili olduğunu ortaya konmuş olsa da özellikle Türkiye’de daha fazla araştırmaya ihtiyaç vardır.

Özetle lise döneminin kendine özgü problemleri, seçim ve olanakları dönemin önemini arttırmakta, öğrencilerin yaşamdan aldıkları doyumun yüksek olmasının gerekliliğini de beraberinde getirmektedir. Yarının yetişkini olan gençlerin ilgi ve yeteneklerini en üst düzeyde kullanmaları, eğitim ortamından üst düzeyde faydalanmaları, kapasitelerini geliştirmeleri ve sağlıklı kararlar vermeleri hem bireylerin sağlığı, hem de toplumların geleceği için önemlidir. Son yıllarda Türkiye’de yaşam doyumunu ile farklı değişkenler arasındaki ilişkileri araştıran çalışmalar artmış olsa da, hem akademik anlamda hem de gelişim dönemindeki öneminden dolayı kritik bir süreç olan lise dönemindeki gençlerin yaşam doyumuyla ilgili çalışmaların sınırlı sayıda olduğu görülmektedir. Ayrıca ana-baba tutumları ile yaşam doyumunun incelenmesine yönelik lise dönemindeki ergenlerle yapılmış çalışmalara ihtiyaç olduğu gözlenmiştir. Buradan hareketle, bu araştırmamızda lisede öğrenim gören öğrencilerin yaşam doyumları ana baba tutumları ve bazı demografik özellikleri açısından incelenmesi planlanmıştır.

Moller’in (1996) toplumların geleceği için gençlerin mutluluğunun önemi ile ilgili yukardaki vurgusu, 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu’nda da “Öğrencilerin ilgi, istidat ve kabiliyetlerini geliştirerek gerekli bilgi, beceri, davranışlar ve birlikte iş görme alışkanlığı kazandırmak suretiyle hayata hazırlamak ve onların, kendilerini mutlu kılacak ve toplumun mutluluğuna katkıda bulunacak bir meslek sahibi olmalarını sağlamak” şeklinde tanımlanmakta ve de böylece Türk Milli Eğitim sisteminin genel amaçları arasında yer almaktadır. Buradan hareketle, lise öğrencilerinin yaşam doyumlarıyla ilgili bazı değişkenlerin belirlenmesinin, söz konusu amaçlara ulaşılmasının önünde engel teşkil edebilecek bazı faktörlerin bilinmesinin uzmanlar ve aileler için önemli bir veri olacağı düşünülmektedir.

Eğitim sisteminin ayrılmaz bir parçası olan Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Hizmetlerinin amaçlarının ve ilkelerinin yer aldığı 2524 sayılı Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliği’ne göre eğitimde rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri, öğrencilerin kendilerini gerçekleştirmelerine, eğitim sürecinden yetenek ve özelliklerine göre en üst düzeyde yararlanmalarına ve gizilgüçlerini en uygun şekilde kullanmalarına ve geliştirmelerine yöneliktir. Okullardaki rehberlik ve psikolojik danışma alanının öğrencilerin kendilerini gerçekleştirmeleri yönündeki hedefi aslında onların kendileri hakkındaki farkındalıklarını arttırmak ve potansiyellerini en üst düzeyde kullanarak mutlu olmalarını ve iyi oluşlarını desteklemektir. Bu noktada lise dönemindeki gençlerin yaşam doyumunun inceleneceği araştırma sonuçlarının okullardaki rehberlik hizmetlerinden sorumlu rehber öğretmenler ve psikolojik danışmanlar için önemli bir veri oluşturacağı, rehberliğin vazgeçilmez bir çalışma alanı olan ailelere yönelik çalışmalarda da kaynak teşkil edebileceği düşünülmektedir. Araştırma sonuçlarının öğrencilerin yaşam doyumunu artırma konusunda gerekli önlemlerin alınması ve ihtiyaç duyulan etkinlik ve planlananlara katkı sunması beklenmektedir. Bu nedenlerle, bu araştırmanın genel amacı, uygulama yapılan lisedeki öğrencilerin yaşam doyumları ile ana ve baba tutumları arasında ilişkiyi incelemektir. Bu genel amaç çerçevesinde bu araştırmada cevabı aranan sorular şunlardır:

1. Öğrencilerin yaşam doyumları ile ana-babalarının demokratik tutumları arasında anlamlı ilişki var mıdır?

2. Öğrencilerin yaşam doyumları ile ana-babalarının koruyucu tutumları arasında anlamlı ilişki var mıdır?
3. Öğrencilerin yaşam doyumları ile ana-babalarının otoriter tutumları arasında anlamlı ilişki var mıdır?
4. Öğrencilerinin yaşam doyumları ile yaş ve sınıf düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
5. Öğrencilerin yaşam doyumları algılanan sosyo-ekonomik düzey (SED), algılanan akademik başarı (AB), öğrencilerin büyüdüğü yerleşim yerine, anne babaların eğitim düzeyine ve cinsiyete göre farklılaşmakta mıdır?
6. Öğrencilerinin yaşam doyumları ile ana-baba tutumları arasında anlamlı ilişkilerinin varlığı durumunda, ilişkilerin regresyon analizi ile modellenmesi uygun mudur?

Yöntem

Bu araştırma; lise öğrencilerinin yaşam doyumlarının ana-baba tutumları, algılanan AB, algılanan SED, öğrencinin cinsiyeti, büyüdüğü yerleşim yeri, sınıf, yaş, anne babalarının eğitim düzeyi değişkenlerine göre incelendiği tarama modelindedir. Araştırmanın amacı öğrencilerin yaşam doyumları ile ana baba tutumları arasındaki ilişkileri keşfetmektir. Bu kapsamda anlamlı ilişkilerin saptanması durumunda mevcut ilişkilerin çoklu regresyon analizi ile incelenmesi ve oluşturulacak modellerin sınanması hedeflenmektedir.

Araştırma Grubu

Araştırma grubunu 2011 güz eğitim-öğretim yılında Kocaeli ilindeki bir anadolu lisesinde okuyan yaşları 15-19 arasında değişen ($\bar{X} = 16,34$) öğrenciler oluşturmaktadır. Araştırma grubu uygun örnekleme yöntemiyle seçilmiştir. Araştırma yapılmasına kabul eden liseler arasından bir lisedeki, araştırmaya gönüllü olarak katılan öğrenciler araştırmaya dahil edilmiştir. Anket dolduran 245 öğrencinin 107'si kadın; 138'i erkektir. Anket uygulaması 9. (52), 10. (88), 11. (56) ve 12. (49) sınıf öğrencilerine yapılmıştır.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada öğrencilerin yaşam doyumu düzeylerini belirlemek amacıyla Diener, Emmons, Laresen ve Griffin (1985) tarafından geliştirilen, Türkçe'ye uyarlaması Köker (1991) tarafından gerçekleştirilen "Yaşam Doyumu Ölçeği"; öğrencilerin ana-baba tutumlarının ölçümü için Kuzgun ve Eldeleklioğlu (1996) tarafından geliştirilmiş olan "Ana-Baba Tutum Envanteri"; araştırmanın bağımsız değişkenleri olan öğrencilerin demografik özellikleri ile ilgili verileri elde etmek için ise araştırmacılar tarafından hazırlanan "Kişisel Bilgiler Formu" kullanılmıştır.

Yaşam Doyumu Ölçeği: Yaşam Doyumu Ölçeği Diener, Emmons, Larsen ve Griffin (1985) tarafından geliştirilmiş, Türkçe'ye uyarlaması Köker (1991) tarafından yapılmıştır. Ölçek, yaşam doyumuna ilişkin beş maddeden oluşmakta, her bir madde yedi basamaklı derecelendirilme sistemine göre cevaplanmaktadır (1: hiç uygun değil; 7: çok uygun). Ölçek, genel yaşam doyumunu ölçmeyi amaçlamaktadır. Ergenlerden yetişkinlere kadar tüm yaşlara uygundur. Ölçeğin Türkçe'ye çevirileri ve "yüzeysel geçerlik" tekniğiyle geçerlik çalışması Köker (1991) tarafından yapılmıştır. Madde analizi sonucunda, ölçeğin her bir maddesinden elde edilen puanlarla toplam puan arasındaki korelasyon yeterli bulunmuştur. Ölçeğin test-tekrar test güvenirlik katsayısı .85 olarak saptanmıştır. Yetim'in (1993) yaptığı çalışmada ölçeğin Cronbach-alfa iç tutarlılık katsayısı .86 ve test-tekrar test yöntemi ile belirlenen güvenirlik katsayısı .73 bulunmuştur. Diener ve arkadaşları (1985) ölçeğin tüm maddelerinin genel faktör üzerinde yüksek faktör yüklerine sahip olduğunu belirlemişlerdir. Yetim de (1993) bu bulguyu ölçeğin Türkçe formu için doğrulamıştır (akt. Tuzgöl Dost, 2007). Araştırma grubunun verileri üzerinde yapılan analizde ölçeğin Cronbach-alfa iç tutarlılık katsayısı .84 olarak bulunmuştur.

Ana-Baba Tutum Envanteri: Kuzgun ve Eldeleklioğlu tarafından 1996 yılında geliştirilen Ana-Baba Tutumları Ölçeği, algılanan ana baba tutumlarını demokratik (15 madde), koruyucu (15 madde) ve otoriter

(10 madde) olmak üzere 40 madde yoluyla belirlemektedir. Likert tipinde hazırlanmış olan ölçeğin maddeleri 1 ile 5 arasında derecelenmektedir. Demokratik, koruyucu ve otoriter tutumların puanları ayrı hesaplanmaktadır. Ölçeğin demokratik alt ölçeğine ilişkin iç tutarlılık katsayısı: 0.89, kararlılık katsayısı: 0.92; koruyucu alt ölçeğine ilişkin iç tutarlılık katsayısı: 0.82, kararlılık katsayısı: 0.75; otoriter alt ölçeğine ilişkin iç tutarlılık katsayısı: 0.78, kararlılık katsayısı: 0.79 bulunmuştur (Eldeleklioğlu, 1996, s.43). Araştırma grubundan toplanan veriler üzerinde yapılan analizde ölçeğin bütününde Cronbach-alfa içtutarlılık katsayısı .83; demokratik alt ölçeğin iç tutarlılık katsayısı .76; koruyucu alt ölçeğin iç tutarlılık katsayısı .68; otoriter alt ölçeğin iç tutarlılık katsayısı ise .52 olarak saptanmıştır.

Kişisel Bilgi Formu: Araştırmanın bağımsız değişkenleri hakkında bilgi elde etmek amacıyla hazırlanmış olan Kişisel Bilgi Formu ile öğrencilerin sınıf, yaş, cinsiyet, algılanan gelir düzeyi, algılanan akademik başarı düzeyi, büyüdükleri yerleşim yeri ve de anne-babaların eğitim durumu gibi özellikleri saptanmıştır.

Verileri Toplama İşlemi

Veri toplama araçları, araştırmacı tarafından öğrencilere 2011 güz yarıyılında sınıf ortamında uygulanmıştır. Öğrencilerin gönüllülükleri esas alınmıştır. Ders saati içinde yapılan uygulama yaklaşık 30 dakika sürmüştür.

Verilerin Analizi

Verilerin analizi SPSS. 15.0 programında gerçekleştirilmiştir. Verilerin analizinde, pearson korelasyon, çoklu regresyon analizi, tek yönlü varyans analizi ve t-testi kullanılmıştır.

Bulgular

Bu bölümde araştırma problemi ve alt amaçları doğrultusunda sırasıyla yapılan analizler sonucunda elde edilen bulgulara yer verilmektedir. Araştırma amaçları doğrultusunda öğrencilerin yaşam doyum puanları ile ana-baba tutumları, yaş ve sınıf düzeyleri arasındaki ilişkiler ve öğrencilerin yaşam doyumlarının algılanan sosyo-ekonomik düzey, algılanan akademik başarı (AB) düzeyi ve cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmektedir. Elde edilen ilişki bulgular doğrultusunda mevcut ilişkilerin regresyon modelleri oluşturulmuş ve sınanmıştır.

1. Ana-Baba Tutumları, Yaş ve Cinsiyete Göre Yaşam Doyumlarına İlişkin Bulgular

Öğrencilerin ana-baba tutumlarına göre yaşam doyum puanlarına ilişkin ortalama ve standart sapma değerleri ve öğrencilerin algıladıkları ana-baba tutumları ile yaşam doyum puanları arasındaki korelasyon katsayıları ve anlamlılık düzeyleri Tablo 1' de sunulmaktadır.

Tablo 1. Öğrencilerin ana-baba tutumları ile yaşam doyum ilişkisi ve ana-baba tutumlarına göre yaşam doyum puanlarına ilişkin ortalama ve standart sapma değerleri

Ana-Baba Tutumları	YD				
	N	M	SD	r	p
YAŞAM DOYUM	245	22.20	6.214	-	-
Demokratik Anne	245	58.57	11.010	.363**	.000
Koruyucu Anne	245	40.29	11.367	-.197**	.002
Otoriter Anne	245	22.53	9.284	-.316**	.000
Demokratik Baba	245	57.00	11.927	.314**	.000
Koruyucu Baba	245	39.46	11.763	-.202**	.000
Otoriter Baba	245	23.81	9.686	-.287**	.000
Yaş	245	16.34	6.192	-.172**	.007
Sınıf	245			-.201**	.002

*p<.05, **p<.01

Tablo 1 incelendiğinde; annenin demokratik tutumu ve babanın demokratik tutumu ile yaşam doyumu arasında pozitif yönde orta düzeyde anlamlı ilişkilerin bulunduğu gözlenmektedir. Koruyucu ve otoriter anne ve baba tutumu, sınıf ve yaş ile yaşam doyumu arasında ise negatif yönde düşük düzeyde anlamlı ilişkiler olduğu görülmektedir.

2. Algılanan Akademik Başarı, Algılanan Sosyo-ekonomik Düzey ve Cinsiyete Göre Yaşam Doyumuna İlişkin Bulgular

Öğrencilerin algıladıkları AB, algılanan SED ve cinsiyete göre yaşam doyumlarının anlamlı bir farklılık gösterip göstermediği tek yönlü ANOVA ve t-testi ile incelenmiştir. Akademik başarı algısı yüksek olan öğrencilerin yaşam doyumu puanlarının ortalaması ($\bar{X} = 23.51$) akademik başarı algısı düşük olan öğrencilerin yaşam doyumu puan ortalamasından ($\bar{X} = 21.23$) anlamlı düzeyde yüksektir ($t_{(245)} = 2.88$, $p < .05$). Sosyo-ekonomik düzeyini yüksek algılayan öğrencilerin yaşam doyumu puanlarının ortalaması ($\bar{X} = 23.98$) sosyo-ekonomik düzeyini düşük olarak algılayan öğrencilerin yaşam doyumu puanlarının ortalamasından ($\bar{X} = 21.75$) anlamlı düzeyde yüksektir ($t_{(245)} = 2.28$, $p < .05$). Cinsiyet değişkenine göre yaşam doyumu ortalamaları incelendiğinde kız öğrencilerin yaşam doyumu puan ortalaması ($\bar{X} = 22.98$) ile erkek öğrencilerin yaşam doyumu puan ortalaması ($\bar{X} = 21.59$) arasında anlamlı bir farklılık saptanamamıştır ($t_{(245)} = 1.74$, $p > .05$). Bunun yanında, öğrencilerin yaşam doyumu puan ortalamalarının büyüdükleri yerleşim yerine ve anne ve babalarının eğitim düzeyine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediği tek yönlü varyans analizi ile incelenmiş ve anlamlı bir farklılık saptanamamıştır.

3. Ana-Baba Tutumları ve Yaşam Doyumu İlişkilerinin Regresyon Modelleri ile İncelenmesine İlişkin Bulgular

Tablo 1’de elde edilen bulgular doğrultusunda mevcut olan anlamlı ilişkilerin regresyon analizi ile modellenmesinin uygunluğunun test edilmesine karar verilmiştir. Çoklu doğrusal regresyon analizinin varsayımlarının karşılandığı doğrulandıktan sonra, öğrencilerin cinsiyet, sınıf, algılanan AB düzeyi, algılanan SED, öğrencilerin büyüdüğü yerleşim yeri, öğrencinin anne ve babasının eğitim düzeyi ve ana-baba tutumları değişkenlerinin öğrencilerin yaşam doyumlarını yordama düzeyinin regresyon analizi ile incelenmesine karar verilmiştir. Cinsiyet, algılanan SED, algılanan AB, öğrencinin büyüdüğü yerleşim yeri, anne babalarının eğitim düzeyi gibi kategorik değişkenler kukla değişkenlere dönüştürüldükten sonra yordayıcı değişkenler regresyon analizi modellerinden enter yöntemiyle incelenmiştir. Veri setinin tamamının analize girdiği model anlamlı bulunmadığı için anlamlılık düzeyi en düşük değişkenden başlayarak (değişken eleme işlemiyle) en uygun olan modele ulaşmak için değişkenler sırasıyla modelden çıkarılmış ve Tablo 2’de sunulan Model 1 elde edilmiştir. Yaşam doyumundaki toplam varyansın % 21’ini anlamlı olarak açıklayan bu model *SED, AB, Sınıf, Demokratik Anne Tutumu, Otoriter Anne Tutumu ve Otoriter Baba Tutumu* değişkenlerinden oluşmaktadır. Ancak bu modelde (Tablo 2) otoriter anne ve otoriter baba tutumu anlamsız olduğu için otoriter baba tutumu modelden çıkartılarak enter yöntemi ile diğer değişkenler tekrar analiz edilmiştir. Bu analizde otoriter anne tutumunun anlamlı yordayıcılar arasında olduğu ve kategorik değişkenlerle birlikte öğrencilerin yaşam doyumlarının % 20’sinin anlamlı olarak açıklandığı Model 2’de görülen bulgulara ulaşılmıştır. Model 1’de yer alan bütün değişkenler enter yöntemi yerine hiyerarşik regresyon analizi ile incelendiğinde ise Model 3 elde edilmiştir. Öğrencilerin yaşam doyumu puanlarındaki toplam varyansın % 20’sinin anlamlı düzeyde açıklandığı bu modelde ise otoriter anne tutumunun model dışında kaldığı ve otoriter baba tutumunun ise anlamlı yordayıcılar arasına girdiği saptanmıştır.

Tablo 2: Ana-baba tutumları ve yaşam doyum ilişkilerinin regresyon modelleri ile incelenmesi

	Değişik.	Model 1			Model 2			Model 3		
		β	t	p	β	t	p	β	t	p
1	Sb (YD)	19.575**	5.298	.000	19.112**	5.175	.000	17.556**	5.507	.000
2	SED	2.199*	2.438	.015	2.157*	2.386	.018	2.120*	2.358	.019
3	AB	1.839*	2.517	.012	1.919**	2.625	.009	1.826*	2.499	.013
4	Sınıf	-.873*	-2.422	.016	-.830*	-2.309	.022	-.833*	2.321	.021
5	Dem. Anne	.110*	2.501	.013	.111*	2.521	.012	.132**	3.393	.001
6	Otor. Anne	-.075	-1.080	.281	-.119*	-2.337	.020	-	-	-
7	Otor. Baba	-.054	-.911	.363	-	-	-	-.098*	2.268	.024
R²		0.206			0.201			.202		
F		10.256			12.002			12.065		
p		.000			.000			.000		

Tartışma

Bu araştırmada, annenin ve babanın demokratik tutumu ile lise öğrencilerinin yaşam doyumunu arasında orta düzeyde pozitif yönde; koruyucu ve otoriter ana-baba tutumu ile yaşam doyum arasında ise negatif yönde orta düzeyde anlamlı ilişkiler saptanmıştır. Elde edilen bu ilişki bulgular doğrultusunda mevcut olan anlamlı ilişkilerin regresyon analizi ile modellenmesinin uygunluğu test edilmiş ve üç model sınanmıştır. Elde edilen birinci modelde anlamlı olmayan değişkenler (otoriter baba, otoriter anne) sırasıyla çıkarılıp enter ve hiyerarşik regresyon analizi ile incelendiğinde, enter yönteminde algılanan SED, algılanan AB, sınıf, demokratik anne, otoriter anne tutumları; hiyerarşik regresyon analizi yönteminde ise algılanan SED, algılanan AB, sınıf, demokratik anne ve otoriter baba tutumları öğrencilerin yaşam doyumlarının anlamlı yordayıcıları olarak saptanmıştır. Enter yönteminde kategorik değişkenler dışında demokratik anne ve otoriter anne yaşam doyumunu yordayan değişkenleri arasında yer alırken hiyerarşik regresyon analizinde ise demokratik anne ve otoriter baba tutumları anlamlı yordayıcılar arasında yer almıştır. Algılanan yüksek SED, algılanan yüksek AB düzeyi ve demokratik anne tutumu yaşam doyumunun pozitif yordayıcıları iken, otoriter anne tutumu ve otoriter baba tutumu ve de sınıf düzeyi ise yaşam doyumunun negatif yordayıcıları olarak saptanmıştır. Koruyucu anne-baba tutumları ise regresyon modellerinde yaşam doyumunun anlamlı yordayıcıları olarak modelde yer almamıştır.

Ulusal ve uluslar arası alan yazın incelendiğinde araştırmamızın bulgularıyla aynı yönde sonuçlara sahip araştırmaların bulunduğu görülmüştür. Ülkemizde, Çivitçi (2009b) tarafından yapılan yaşam doyumunu yordayıcı değişkenlerin incelendiği araştırmada başarı beklentisi, saygınlık beklentisi ve rahatlık beklentisi yaşam doyumunun pozitif yordayıcıları olarak saptanmıştır. Kişilik özellikleri ile yaşam doyumunu ilişkisinin incelendiği araştırmaların sonuçları da duygusal açıklığın yaşam doyumunun pozitif yordayıcıları; depresyon ve sinirliliğin de yaşam doyumunun negatif yordayıcıları olduğu yönündedir (Extremera ve Fernandez-Berrocal, 2005). Benzer şekilde kişilik özelliklerini inceleyen Eryılmaz ve Öğülmüş'ün (2010) araştırmalarında dışadönüklük, duygusal dengesizlik ve sorumluluk kişilik özelliklerinin yaşam doyumunun yordayıcıları olarak bulunmuştur. Gündoğar, Gül, Uskun Demirci ve Keçeci (2007) tarafından yapılan araştırmada ise eğitim durumu, algılanan ekonomik durum, algılanan ruh sağlığı, iş beklentisi ve bölümde okuma sebebinin yanı sıra Beck Depresyon Ölçeği Puanı ve Sürekli Kaygı Ölçeği puanları yaşam doyumunun anlamlı yordayıcıları olarak saptanmıştır. Bu araştırmanın algılanan ekonomik durum ile ilgili sonucu araştırmamızla aynı yöndedir.

Araştırma sonuçlarına göre; ana-babaların demokratik tutumları ile öğrencilerin yaşam doyumları pozitif yönde ilişkili iken, koruyucu ve otoriter tutumlar ise negatif yönde ilişkilidir. İlgili alanyazın incelendiğinde, sonuçları buradaki araştırma bulgularıyla örtüşen çalışmaların ağırlıklı olduğu görülmektedir. Henry (1994), Shek (1999), Young ve Miller (1995) Suldo ve Huebner (2004), Gilman ve Huebner (2006), Tuzgöl Dost (2006) ve Çivitçi de (2009a) araştırmalarında aileyle olumlu ilişkilerin yaşam doyumunu arttırdığı yönünde sonuçlara ulaşmışlardır. Bu araştırmaların yanı sıra Tuzgöl Dost (2007) tarafından yapılan ve ana-baba tutumunun beraber değerlendirildiği araştırmanın bulguları yaşam doyumunun ana-baba tutumu ile ilişkili olmadığı şeklindedir.

Görüldüğü gibi literatürdeki araştırmaların sonuçları büyük oranda buradaki araştırmanın bulgularını desteklemektedir. Ana-babanın çocuğa yönelik aşırı koruyucu tutumu çocuğun bağımlı ve kendine güvensiz bir kişilik geliştirmesine sebep olurken (Parker, 1983; akt. Eldeleklioğlu, 1996), anne baba tarafından çocuğa koşulsuz sevgi ve saygı gösterilen demokratik tutum çocuğun kişilik gelişimi için en uygun tutumdur. Demokratik ana-babalar çocuklarına kendilerini ve kişiliklerini geliştirmeleri, kendi kararlarını verebilmeleri için fırsat verdiğinden çocuklar bağımsız ve kendine güvenli olarak yetişirler (Baumrind, 1966). Demokratik tutumlar çocukların gelişimlerini çoğunda olumlu yönde etkilemektedir. Bu konuda yapılan araştırmalar, demokratik ailelerin çocuklarının kendilerini gerçekleştirme yönünde çok daha iyi bir noktada olduklarını göstermektedir (Kuzgun, 1973). Kendini gerçekleştirme ihtiyacı kişinin en temel ve varoluşsal ihtiyaçları arasındadır. Gelişimlerini destekleyen ortamda büyüyen ve kendini gerçekleştirmelerine fırsat sunulan ortamlarda büyüyen bireylerin de yaşam doyum düzeylerinin yüksek olması beklenir.

Sınıf düzeyi yükseldikçe yaşam doyumunun azalmakta olduğu araştırma sonuçlarının diğer bulgusudur. Çivitçi de (2009a) araştırmasında ilköğretim öğrencilerinde sınıf düzeyi yükseldikçe okul doyumunun düştüğünü bulmuştur. Öğrencilerin sınava hazırlanmak üzere dershaneye gitmeye başladığı ve sınavla ilgili kaygıyı 11. sınıftan itibaren daha yoğun olarak yaşadığı düşünüldüğünde öğrencilerin bu dönemde yaşadıkları stresle birlikte yaşam doyumlarının da düşmesi beklenen bir durumdur.

Bu araştırmanın diğer bulguları ise, öğrencilerin yaşam doyumlarının cinsiyete, büyüdükları yerleşim yerine, anne ve babalarının eğitim düzeyine göre farklılaşmadığı bulgusudur. Bu durumu, araştırmanın homojen özelliklere sahip bir grup üzerinde yürütülmüş olması etkilemiş olabilir. Diğer yandan cinsiyete göre yaşam doyumunun farklılık göstermediği ile ilgili araştırmaların (Gilman ve Huebner, 2006; Casas ve ark., 2007; Gün ve Bayraktar, 2008; Çivitçi, 2009a) yanı sıra erkeklerin yaşam doyumunun kızlardan yüksek olduğu (Goldbeck ve ark., 2007) ve de kızların yaşam doyumlarının erkeklerden yüksek bulunduğu (Köker, 1991) araştırmalara da rastlanmıştır. Dolayısıyla buradaki araştırma sonuçlarını destekleyen ve desteklemeyen farklı sonuçları olan araştırmalar söz konusudur. Bu da cinsiyet açısından değerlendirildiğinde yaşam doyumunun kültüre, bölgeye veya topluma göre farklılaşabileceği şeklinde de yorumlanabilir.

Araştırma sonuçlarına göre; öğrencilerin algıladıkları akademik başarıya göre yaşam doyumunu ortalamaları anlamlı bir farklılık göstermektedir. Buna göre akademik başarısını yüksek olarak algılayan ergenlerin yaşam doyumunu puanları düşük olarak algılayanlara göre anlamlı düzeyde yüksektir. Bu sonuçlar ergenlerde okul başarısı arttıkça yaşam doyumunun arttığı yönündeki bulgulara sahip araştırmaları destekler niteliktedir (Chang ve ark., 2003; Chow, 2005; Gilman ve Huebner, 2006; Tuzgöl- Dost, 2007; Çivitçi, 2009a). Lise dönemi; hem gelişim sürecindeki zorlukları, hem de akademik anlamdaki güçlükleri dolayısıyla kritik bir dönemdir. Bu dönemin başında birey vücudunda, hormonlarında ve duygularında beliren değişikliklere uyum sağlamaya çabalamanın yanında, ilköğretimden farklı ve oldukça yoğun bir içerikten oluşan derslerle baş etmek durumuyla karşılaşır. Dokuzuncu sınıfta başlayan bu yoğun tempo, 11. ve 12. sınıfta daha da yoğunlaşarak, 12. sınıfın sonunda girilen ve yükseköğretime geçiş sağlayan, meslek seçiminin yapıldığı çok zorlu ve rekabetin çok yoğun olduğu bir sınavla (YGS ve LYS) sonlanır. Bu sınavdan başarılı olmanın ve öğrencinin istediği üniversiteye ve istediği bölüme gitmesinin yolu; hem okul notlarının yüksek olmasından (OBP), hem de sınavdan iyi not alınmasından geçmektedir. Söz konusu zorluklar karşısında istenen çalışma motivasyonu veya başarı düzeyi elde edilemediğinde öğrencinin ve ailesinin yaşadığı kaygı, aile içinde çatışma, umutsuzluk bunların beraberinde genel olarak bir mutsuzluk yaşadığı gözlenen bir olgudur. Kuşkusuz bu dönemde ergenlerin yaşadığı ve onları olumsuz etkileyen çok başka zorluklar da olmakla birlikte; en geneli ve en yaygınının akademik başarı endişesi ve sınavlardan kaynaklanan stres olduğu bilinmektedir. Araştırma sonuçlarının kendisini başarısız olarak algılayan

öğrencilerin yaşam doyumlarının kendisini başarılı olarak algılayan öğrencilere göre düşük olduğu yönündeki bulgusu, Türkiye'deki eğitim ve sınav sistemi koşullarının öğrenciler üzerindeki etkisinin üzerinde ölümcül bir strese neden olduğu aileler, uzmanlar ve bütün ilgilenenlerin de malumu olan gözlemlerini bu araştırma ile de bir kez daha doğrulanmasıdır.

Araştırma sonuçlarına göre; öğrencilerin algıladıkları sosyo-ekonomik düzeye göre yaşam doyumu puanları arasında anlamlı farklılık vardır. Sosyo-ekonomik düzeylerini düşük olarak algılayan öğrencilerin yaşam doyumu puanları, sosyo-ekonomik düzeylerini yüksek olarak algılayanların yaşam doyumu puanlarından anlamlı düzeyde düşüktür. Çoklu regresyon analizlerinde de algılanan sosyo-ekonomik düzey, sınanan üç modelde de yaşam doyumunu birinci sırada yordayan değişken olarak saptanmıştır. Araştırmanın bu yöndeki bulgusu Moller (1996), Chow (2005), Tuzgöl Dost'un (2006, 2007) araştırmaları ile desteklenmektedir. Gençlerin temel ve gelişimsel ihtiyaçlarını karşılayabilmesi için ailesinin ekonomik düzeyini yeterli olarak algılaması, ekonomik kaygı yaşamıyor olması önemlidir. Devletin sunduğu olanakların ve fırsat eşitliğinin düşük olması gençlerde gelecek kaygısı ve karamsarlığa neden olduğu gözlenmektedir. Bu nedenle ailenin gelir düzeyi geleceğe umutla bakabilmek ve yaşam doyumu için önemli bir faktör olarak algılanabilmektedir. Çocuk ve gençlerin, temel ihtiyaçlarının yanında kişinin bireysel gelişimi ve bazı sosyal ve psikolojik gereksinimleri için farklı etkinlikler içinde olabilmesi, istediği yaşam koşullarına ulaşabilmek için nitelikli bir eğitim alabilmesi gibi olanaklara sahip olması ülkemiz koşullarında büyük oranda ailesinin ekonomik durumunun belli bir düzeyde olması ile mümkündür. Araştırma sonuçlarının ekonomik durumlarını yüksek düzeyde algılayan ergenlerin yaşam doyumlarının ekonomik durumlarının düşük düzeyde algılayanlara göre daha yüksek olması yönündeki bulgusu bazı ihtiyaçların yeterince karşılanmaması yaşam doyumunun düşmesiyle ilişkilendirilebilir.

Sonuç ve Öneriler

Gençlerin yaşamlarından doyum alan mutlu bireyler olmalarında ve geleceği umutlu bakmalarında ailenin rolü çok önemlidir. Çocuğun ve gencin yapabileceği ve yapması gereken işleri yapması ve yaşamının sorumluluğunu üstlenmesinin gelişim için önemli olduğu göz ardı edilmektedir. Ebeveynlerin çocukları ders çalışması için daha çok zaman ayırsın diye onların yapmaları gereken işleri, kendileri yaptıklarından, çocuklar baş etmeleri gereken bir engelle karşılaştıklarında, engeli aşmakta ve uyum sağlamakta zorlanmaktadırlar. Bu nedenle, bu konudaki anne-baba eğitimlerinin okulda ve diğer kurum ve kuruluşlarda artırılması ve yaygınlaştırılması, ailelerin duyarlılıklarının artırılması önemlidir.

Okullarda akademik başarısı düşük olan öğrencilerin başarısızlık nedenlerinin tespit edilmesi ve gerekli önlemlerin alınmasının yanı sıra başarıyı arttırmaya yönelik ayrıntılı araştırma ve çalışmalar okul psikolojik danışmanları tarafından yapılabilir. Bununla birlikte, Türk eğitim sisteminde öğrencilerin sınav sonuçlarına göre seçtikleri bölüm ve meslekler bir anlamda onların geleceğini belirlediğinden, ailelerin çocuklarının gelecekteki mutlulukları için akademik başarıya fazla odaklanmış olmaları, çocukların da farklı nedenlerden dolayı akademik başarısızlık yaşadıklarında çatışmaya neden olmakta, bu da kaygı, umutsuzluk ve mutsuzluğu beraberinde getirmektedir. Eğitim sisteminin, bunun sonucu olarak ailelerin öğrencilerin akademik başarısına bu kadar odaklanmak yerine gençlerin sosyal, duygusal gelişimlerine yatırım yapabilecekleri, sanat, spor, kültür etkinliklerine katılabilecekleri fırsatlar, ortamlar sunulmalı; bilişsel gelişimlerini desteklemek için ise; ezber ve test çözmeye dayalı yaklaşımlar yerine yorum, analiz, sentez, eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme gibi yeteneklerini geliştirebilecekleri yaklaşımlar sunulmalı, öğrencilerin strese sokmak yerine, öğrenmeye motive edilmeleri gerektiği düşünülmektedir.

Eğitim sistemi ve okullar, fırsat eşitliği ilkesi çerçevesinde her öğrencinin yeteneği ve çabası doğrultusunda gizil potansiyelini açığa çıkarabileceği ve buna uygun olarak toplumda üstlenebileceği sorumluluklara hazırlanmasını sağlayacak eğitim ve sosyo-kültürel olanaklar devlet tarafından herkesin ulaşımına sunulması gerekmektedir. Ancak devlet politikalarına ve zaman alabilecek bu önerinin yanında, daha hızlı hayata geçebilecek öneriler arasında sosyo-ekonomik düzeyi düşük olan öğrencilere okul bünyesinde veya farklı kurum veya kuruluşlar aracılığı ile burs sağlanarak, birtakım ihtiyaçlarının giderilmesine olanak tanınması da sayılabilir. Bunun yanı sıra sınıf veya okuldaki öğrencilerin sosyoekonomik düzeyleri arasındaki farklılıklar konusunda öğrencilerin duyarlılıklarının artırılması ekonomik düzeyi düşük olan öğrencilerin bu yöndeki algılamalarını da bir ölçüde etkileyebilecektir.

Ülkemizdeki alan yazında, ergenlerin yaşam doyumları ile ilgili çalışmaların kısıtlı sayıda olduğu görülmüştür. Bu nedenle bu alanda yapılmış araştırmalara ihtiyaç duyulmaktadır. Bu doğrultuda yaşam doyumu farklı değişkenler açısından, farklı şehir, bölge ve kültürlerde, farklı lise türlerinde incelenmelidir ve devlet tarafından gençlerin yaşam doyumlarını yükseltmek için çocuk ve ergenlerin gelişimlerini ve yaşama güvenle bakmalarını sağlayacak, her çocuğun ve ailenin ulaşabileceği fırsatlar yaratılması gerekmektedir.

Kaynakça

- Altay, B. & Avcı, İ. A. (2009). Huzurevinde yaşayan yaşlılarda özbakım gücü ve yaşam doyumu arasındaki ilişki. *Dide Tıp Dergisi*, 36(4), 275-282.
- Arygle, M. (1994). *The psychology of happiness*. 4. Basım. London: Routledge.
- Avşaroğlu, S. & Deniz, M. E. (2005). Teknik öğretmenlerde yaşam doyumu, iş doyumu ve mesleki tükenmişlik düzeylerinin incelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 115-129.
- Bilge, F., Sayan, A. & Kabakçı, Ö. F. (2009). Aile mahkemesi uzmanlarının mesleki doyumları, yaşam doyumları ve ilişkilere yönelik inançlarının incelenmesi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4(32), 20-31.
- Baumrind, D. (1966). The effects of authoritative parental control on child behaviors, *Child Development*, 37, 887- 907.
- Budak, S. (2000). *Psikoloji sözlüğü*. Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Campbell, A., Converse, P. & Rodgers, W. (1976). *The quality of american life*. New York: Russell Sage Foundation.
- Casas, F., Figuer, C., Gonzalez, M., Malo, S., Alsinet, C., & Subarroca, S. (2007). The well-being of 12 - to 16-year-old adolescents and their parents: Results from 1999 to 2003 Spanish samples. *Social Indicators Research*, 83, 87-115.
- Cenkseven, Ö. F. & Sarı, M. (2009). The quality of school life and burnout as predictors of subjective well-being among teachers. *Educational Sciences: Theory & Practice*, 9(3), 1223-1235.
- Chang, L., Chang, C., Stewart, S.M., & Au, E. (2003). Life satisfaction, self concept, and family relations in Chinese adolescents and children. *International Journal of Behavioral Development*, 27, 182-189.
- Chow, H. P. H. (2005). Life satisfaction among university students in a Canadian Prairie City: A multivariate Analysis. *Social Indicators Research*, 70, 139-150.
- Çeçen, R. (2007). Üniversite öğrencilerinin cinsiyet ve yaşam doyumu düzeylerine göre sosyal ve duygusal yalnızlık düzeylerinin incelenmesi. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3(2), 180-190.
- Çivitçi, A. (2007). Çokboyutlu öğrenci yaşam doyumu ölçeğinin Türkçe'ye uyarlanması: Geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları. *Eğitim Araştırmaları*, 26, 51-60.
- Çivitçi, A. (2009a). İlköğretim öğrencilerinde yaşam doyumu: Bazı kişisel ve ailesel özelliklerin rolü. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, XXII(1), 29-52.
- Çivitçi, A. (2009b). Relationship between irrational beliefs and life satisfaction in early adolescents. *Eurasian Journal of Educational Research*, 37, 91-109.
- Danielsen, A.G. (2009) *School-related social support and students perceived life satisfaction* Norway: University of Bergen.
- Diener, E. Emmons, R. A. Larsen, R. J. & Griffin, S. (1985). The satisfaction with life scale. *Journal Of Personality Assessment*, 49, 71-75.
- Diener, E. & Diener, M. (1995). Cross-cultural correlates of life satisfaction and self-esteem. *Journal of Personality and Social Psychology*, 68, 653-663.

- Dilmaç, B. & Ekşi, H. (2008). Meslek yüksek okullarında öğrenim gören öğrencilerin yaşam doyumları ve benlik saygılarının incelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 20, 279-287.
- Dökmen, Ü. (1996). *İletişim çatışmaları ve empati*. (4. Baskı). İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Eldeleklioğlu, J. (1996). *Karar stratejileri ile ana baba tutumları arasındaki ilişki*. (Yayınlanmamış doktora tezi), Gazi Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Erkan, S. (1991). *Sınav kaygısının öğrenci seçme sınavı başarısı ile ilişkisi*. (Yayınlanmamış doktora tezi), Ankara Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Eryılmaz, A. & Öğülmüş, S. (2010). Ergenlikte öznel iyi oluş ve beş faktörlü kişilik modeli. *Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11, 3, 189-203.
- Extremera, N. & Fenandez Berrocal (2005). Perceived emotional intelligence and life satisfaction: Predictive and incremental validity using the trait. *Personality and Individual Differences*, 39, 937-948.
- Gençay, S. (2009). Beden eğitimi öğretmeni adaylarının umutsuzluk ve yaşam doyumlarının bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Electronic Journal of Social Sciences*, 8(27), 380-388.
- Gilman, R., & Huebner, E. S. (2006). Characteristics of adolescents who report very high life satisfaction. *Journal of Youth and Adolescence*, 35, 293-301.
- Gilman, R., Dooley, J. & Florell, D. (2006). Relative levels of hope and their relationship with academic and psychological indicators among adolescents. *Journal of Social and Clinical Psychology*, 25, 166-178.
- Goldbeck, L., Schmitz, T.G., Besier, T., Herschbach, P., & Henrich, G. (2007). Life satisfaction decreases during adolescence. *Quality of Life Research*, 16, 969-979.
- Gün, Z. & Bayraktar, F. (2008). Türkiye'de iç göçün ergenlerin uyumundaki rolü. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 19, 167-176.
- Gündoğar, D., Gül, S., Uskun, E., Demirci, S. & Keçeci, D. (2007). Üniversite öğrencilerinde yaşam doyumunu yordayan etkenlerin incelenmesi. *Klinik Psikiyatri*, 10, 14-20.
- Henry, C. S. (1994). Family system characteristics, parental behaviors and adolescent family life satisfaction. *Family Relations*, 43, 4, 447-455.
- Karlıdağ, R., Ünal, S. & Yoloğlu, S. (2000). Hekimlerde iş doyumu ve tükenmişlik düzeyi. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 11(1), 49-57.
- Kaya, A & Siyez D. (2008). Sociometric status and life satisfaction among Turkish elementary school students. *Eurasian Journal of Educational Research*, 32, 69-82.
- Köker, S. (1991). *Normal ve sorunlu ergenlerin yaşam doyumu düzeyinin karşılaştırılması*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi), Ankara Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Kuppens, P., Realo, A. & Diener, E. (2008). The Role of positive and negative emotions in life satisfaction judgment across nations, *Journal Of Personality And Social Psychology*, 95 (1), 66-75.
- Kuzgun, Y. (1973). Ana baba tutumlarının bireyin kendini gerçekleştirme düzeyine etkisi. *Hacettepe Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, 5, (1), 1.
- Kuzucu, Y. (2006). *Duyguları fark etmeye ve ifade etmeye yönelik bir psiko- eğitim programının, üniversite öğrencilerinin duygusal farkındalık düzeylerine, duyguları ifade etme eğilimlerine, psikolojik ve öznel iyi oluşlarına etkisi*. (Yayınlanmamış doktora tezi), Ankara Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Myers, D.G. & Diener, E. (1995). Who is happy? *Psychological Science*, 6, 10-19.
- Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2001). On happiness and human potentials: A review of research on hedonic and eudaimonic well-being. *Annual Review of Psychology*, 52, 141-166.
- Moller, V. (1996). Life satisfaction and expectations for the future in sample of university students: A research note. *South African Journal of Sociology*, 27 (1), 109-125.

- Pavot, W. & Diener, E. (1993). The affective and cognitive context of self reported measures of subjective well-being. *Social Indicators Research*, 28, 1-20.
- Sahranç, Ü. (2007). *Stres kontrolü, genel özyeterlik, durumluk kaygı ve yaşam doyumuyla ilişkili bir akış modeli*. (Yayınlanmamış doktora tezi), Gazi Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Seydooğulları, S., Arıdağ, N. ve Koç, M. (2012). Lise Öğrencilerinin Ahlaki Yargı Yeteneklerinin Anne-Baba Tutumları Açısından İncelenmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, (değerlendirme sürecinde).
- Sezer, Ö. & Oğuz, V. (2010). Üniversite öğrencilerinde kendilerini değerlendirmelerinin ana baba tutumları ve bazı sosyo- demografik değişkenler açısından incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 18 (3), 743-758.
- Shek, D. T. L. (1999). Parenting characteristics and adolescent psychological well-being: A longitudinal study in a Chinese context. *Genetic, Social and General Psychology Monographs*, 125 (1), 27-55.
- Suldo, S.M. & Huebner, E.S. (2006). Is extremely high life satisfaction during adolescence advantageous? *Social Indicators Research*, 78, 179-203.
- Trautner, H. M. (1991). *Lehrbuch der entwicklungspsychologie*. Zürich: Hogrefe.
- Tuzgöl- Dost, M. (2006). Subjective well- being among university students. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 31, 188-197.
- Tuzgöl- Dost, M. (2007). Üniversite öğrencilerinin yaşam doyumlarının bazı demografik değişkenlere göre incelenmesi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2 (22), 132-143.
- Vitale, M. G. (2001). *The relationship between religiosity and life satisfaction in university students as measured by social support*. (Unpublished doktora tezi). School of Professional Psychology, Chicago.
- Yetim, Ü. (1993). Life satisfaction: A study based on the organization of personal projects. *Social Indicators Research*, 29 (3), 277-289.
- Young, M. H. & Miller, B. C. (1995). The effect of parental supportive behaviors on life satisfaction of adolescent offspring. *Journal of Marriage and Family*, 57 (3).
- Zullig, K. J., Huebner, E. S. & Pun, S. M. (2009). Demographic correlates of domain- based life satisfaction reports of college students. *J. Happiness Stud.* 10, 229- 238.
- (1973). 1739 Sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu. *Resmi Gazete*, 5 (14574), 12.
 - (2001). 2524 Sayılı Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliği (2001).
 - (2010). ÖSYM Kılavuzu. Ankara: ÖSYM